

**Szabolcs-Szatmár-Bereg megye közgyűjteményei a régiókutatók
szolgálatában**
**Public collections of Szabolcs-Szatmár-Bereg county for regional
researchers**

KÜHRNER ÉVA

Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, Nyíregyháza

Absztrakt

A közgyűjtemény egy gyűjtőfogalom, mely magába foglalja az állami, önkormányzati vagy köztestületi alapítású és működtetésű könyvtárakat, levéltárakat, kép- és hangarchívumokat és muzeális intézményeket. Ezek az intézmények gyűjtik, rendszerezik, feldolgozzák a dokumentumokat és lehetővé teszik használatukat. Jelentős közgyűjtemények vannak egyházi tulajdonban és léteznek értékes magángyűjtemények is, amelyek szerencsés esetben közgyűjteményekbe kerülve szolgálják a tudományos kutatást. Így van ez Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében is, ahol számos közgyűjtemény szolgálja a régió történelmét, lakóinak életét, természeti, gazdasági viszonyait kutatókat. Az ismertebbek, mint a megyei könyvtár, a levéltár vagy múzeum mellett létezik számos kevésbé ismert világi és egyházi gyűjtemény is komoly anyaggal. Az írás ezeket a gyűjteményeket veszi számba. Egy olyan térség esetében, aminek közigazgatási határait a történelem csúnyán átszabdalta, a kutatás szempontjából különös jelentősége van a határokon átívelő virtuális könyv-, adat- és levéltáraknak. Az írás bemutat országosan épülő teljes szövegű adatbázisok mellett néhány helyi építésű portált is, mint pl. az „olvass-sokat.hu” oldalt, vagy a Görögkatolikus Örökség Kutatócsoport által létrehozott „Byzantinohungarica” portált.

Kulcsszavak: régiókutatás, közgyűjtemények, információellátás, adatbázisok

Abstract

The public collection is a collective term, which contains national, local or public library's, archives, picture and sound archives and museums. These institutions are collecting and systemizing document and allow them for use. There are public collections in ecclesiastical ownership and there are valuable private collections, which in some fortune cases serve scientific research in public collections. So is it in Szabolcs-Szatmár-Bereg County, where many public collections contain the history of the region, including the lives of the inhabitants, their naturals and the economic conditions. There are other serious sources besides the well know county library, archives and museum. The goal of this study is to introduce these not well-known sources for bigger audience. For an area where the border has been severely changed by the history, the importance of cross-border archives, virtual books and data are more relevant to researchers. Among national database this study presents a number of local portals such as the "olvass-sokat.hu" or the "Byzantinohungarica" portal which created by the Greek Catholic Heritage Research Group.

Keywords: regional research, public collections, information supply, databases

Bevezetés

A régió fogalma többféle értelmezésben használatos. A hétköznapiokban területegység, térség, táj, szinonimájaként említik. A politikában a település és ország közötti területi szintet jelenti. A tudományos meghatározás szerint „*a régió olyan területegység, amelyet huzamosabb ideig állandó kulturális, társadalmi, gazdasági és ökológiai tulajdonságok jellemeznek, és ezáltal elválik környezetétől*”¹ Sajátossága a régióra jellemző identitástudat és kohézió.

A közgyűjtemény gyűjtőfogalom, mely magába foglalja az állami, önkormányzati vagy köztestületi alapítású és működtetésű könyvtárakat, levéltárakat, kép- és hangarchívumokat és muzeális intézményeket. Ezek az intézmények gyűjtik, rendszerezik, feldolgozzák a dokumentumokat és lehetővé teszik használatukat, saját szabályaik szerint. Jelentős közgyűjtemények vannak egyházi kezelésben és léteznek értékes magángyűjtemények is, amelyek szerencsés esetben közgyűjteményekbe kerülve szolgálják a tudományos kutatást.

Megyénk sajátos földrajzi elhelyezkedése és a történelem viharai miatt a jelenlegi megye 5 történelmi vármegye (Bereg, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa, Ung) utódmegeje. Egy téma feldolgozása ezért sok esetben határon átvélő kutatásokat igényel. A kutató feladata nem könnyű, mert a hozzáférés sokszor nehézkes. Ezen ma már segíthet a digitalizáció, mely kutathatóvá teszi a határ túloldalán található magyar vonatkozású írott emlékeket.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében számos közgyűjtemény található regionális vonatkozású dokumentumok és információk gyűjteményeivel. Mivel az utóbbi évtizedekben egyre jobban megszorodott a régióra vonatkozó kutatások száma, ezért vált nagy jelentőségűvé, hogy ezen közgyűjtemények kitérték kapukat a kutatók előtt. Közgyűjteményeink között az állami vagy önkormányzati fenntartású intézmények mellett találunk egyházi (evangélikus, görögkatolikus) és magángyűjteményeket (Osváth), de egy-egy szervezet vagy intézmény által működtetett, egy sajátos terület anyagát tartalmazót (orvosi, vízügyi) is.

1. Kutatóhelyek

1.1. Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár Helyismereti Gyűjteménye – <http://www.mzsk.hu/reszlegeink/helyismereti-gyujtemeny/>

Megyénk legismertebb közgyűjteménye a megyei könyvtár. Ennek helyismereti gyűjteménye több mint 11.000 kötetet tartalmaz tematikájában a mai Szabolcs-Szatmár-Bereg megyére, valamint a történelmi Bereg, Szatmár, Ugocsa és Ung vármegyékre vonatkozóan.

A gyűjteményben a könyvek mellett helyi lapokat, iskolai értesítőket, szakdolgozatokat, doktori értekezéseket, képeslapokat, térképeket, aprónyomtatványokat, köztük gyászjelentéseket és meghívókat is találhatunk. Az itt elhelyezett szépirodalmi művek a megyében született vagy itt élt szépírók köteteivel, köztük számos dedikált és első kiadású példánnyal, az irodalomtörténeti kutatás kincsestára. A könyvállomány háromnegyede viszont erre a tájra vonatkozó szakirodalmi mű, különböző tudományterületekről.

A gyűjteményt a könyvtárba beiratkozott olvasók használhatják, de a dokumentumok többsége csak helyben kutatható.

1.2. MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára – <http://www.szabarchiv.hu/drupal/>

---

¹ Kósa 1998. 30.

A megyei levéltár olyan általános levéltár, amely a jelenlegi megyénk és elődeinek iratanyagát is gyűjti eredeti vagy másolat formájában és gondozza, megőrzi és hozzáférhetővé teszi azokat a régió kutatói számára.

Az intézmény őrzi Szabolcs vármegye 14-20 századi iratait, Szatmár 15. századtól kelt iratainak jelentős részét, valamint Bereg vármegye 20. századi, Kővár vidék, Ung és Ugocsa levéltárának 19-20. századi töredékeit. Gyűjteményében több mint 1000 térkép, számos személy és család hagyatéka, valamint különböző hivatalok, iskolák, egyesületek, pártok irata található. A levéltár tartalmas és állandóan frissülő honlapot is működtet kutatási segédletekkel (fondjegyzékek, mutatók, anyakönyvi jegyzékek), melyek segítséget jelentenek a kutatáshoz való előkészület során. (1. ábra) A több mint 20.000 kötetes szakkönyvtár anyaga csak helyben használható.

1. ábra: A megyei levéltár honlapja²

1.3. Jósza András Múzeum – <http://josamuzeum.hu/konyvtar-es-adattar/>

A Jósza András Múzeum könyvtárát a múzeumalapító-névadó hozta létre. Fő gyűjtőkora a magyar történelem, régészet, néprajz, numizmatika, képzőművészet, művészet- és irodalomtörténet, különös tekintettel a mai Szabolcs-Szatmár-Bereg, és előd vármegyéinek helytörténeti és helyismereti irodalmára. Az állományban a könyvek és periodikák mellett jelentős számban található különnyomatok, kiállítási katalógusok és évkönyvek. A ma közel 34 000 dokumentumot tartalmazó gyűjtemény korlátozottan nyilvános könyvtár, amely elsősorban az intézmény kutatóit szolgálja, de emellett fogad intézményen kívülről érkező kutatókat, közép- vagy felsőoktatási hallgatókat, dolgozat- és disszertációírókat is. A gyűjtemény előzetes bejelentkezés után bárki számára ingyenesen használható.

Említést kell tenni a múzeum adattáráról is, amely több mint 2500 régészeti dokumentációt (ásatási naplók, jelentések, terepbejárások és falkutatások írásos és képi anyaga, az ásatásokat dokumentáló fotó, rajz stb.), közel 50 000 régészeti, néprajzi, helytörténeti, művészettörténeti, numizmatikai fotót tartalmaz. A helytörténeti dokumentációs gyűjteményben több mint 1300 tételt település-, épület-, iskolatörténeti anyag található.

Az adattár előzetes igazgatói engedéllyel kutatható

1.4. Kállay Gyűjtemény – <http://www.kallaygyujtemeny.hu>

² <http://www.szabarchiv.hu/drupal/> (letöltve 2018. 01. 12.)

A Jósa András Múzeum keretein belül működő Kállay Gyűjtemény alapjait dr. Kállay Kristóf a Szuverén Máltai Lovagrend szentszéki nagykövete teremtette meg, amikor magángyűjteményét szülővárosának Nyíregyházának adományozta. Az 1993-ban megnyitott gyűjtemény, azóta több Szabolcs megyéhez kötődő nemesi család adományával gyarapodott. A gyűjtemény különleges értéke a több száz darabos rendjel és kitüntetés kollekció, de emellett található itt kortörténeti értékű dokumentumok, fotók, levelezések, kéziratok, oklevelek, metszetek.

A gyűjtemény része egy 10 000 kötetes magyar és angol, német, francia, olasz, spanyol, latin, sőt arab nyelvű könyveket, folyóiratokat tartalmazó könyvtár, mely nagy részét történelmi, politikai, teológiai, földrajzi tárgyú művek képezik, de jelentős a természetről, a vadásatról szóló művek, az útleírások száma is.

A kötetek elektronikus katalógusban feltártak, de csak helyben tanulmányozhatók.

1.5. Nyíregyházi Egyetem Központi Könyvtára – <http://www.olvass-sokat.hu/>

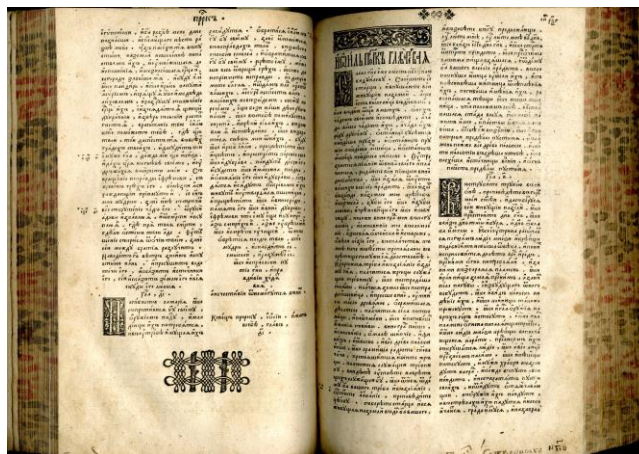
Általános gyűjtőkörű felsőoktatási és szakkönyvtár, amely használata a régiókutatók számára alapvető fontosságú lehet. A tudományos gyűjteményében a természet és társadalomtudományok, irodalom, nyelvtudományok, különböző művészeti ágak hazai és idegen nyelvű irodalma található. A könyveken kívül megtalálhatók itt fontos hazai folyóiratok akár a 20. század elejéről is, de elérhető innen számos adatbázis is.

A gyűjtemény külső olvasók számára helyben használható.

1.6. Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola Könyvtára – <http://lib.atanaz.hu/>

A Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola és vele együtt a könyvtár 1950-ben jött létre és ma már több mint 60.000 kötetet számláló, modern felsőoktatási és teológiai szakkönyvtár, mely gazdag történeti anyaggal rendelkezik a hazánk e csücskében nagy számban élő görögkatolikus múltjára vonatkozóan. Az állomány részét képezi egy másfélezer kötetnyi muzeális gyűjtemény, melynek legértékesebb része a nemzetközi szinten is számon tartott cirill betűs kéziratok és nyomtatott dokumentumokat tartalmazó egyházi szláv dokumentum együttes. (2. ábra)

A könyvtár állománya külső olvasók számára helyben használható.

2. ábra: Az első cirill betűs nyomtatott biblia, az Osztrogi biblia³

1.7. Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Történeti Gyűjtemény

Megyénkben, mely a folyók, belvizek megyéje, fontos a vízügyi emlékek és források megőrzése és kutathatóvá tétele. Az 1966-ban elkezdett szervezőmunka eredményeként 1989-ben nyílt meg a

³ A szerző fotója

vízügyi múltat bemutató gyűjtemény, ahol eredeti tárgyi emlékek mellett fontos írott és képi források állnak a kutatók rendelkezésére. A Tisza, Szamos, Túr, Kraszna folyók, belvízcsatornák tervdokumentációit, vízgazdálkodási keretterveket, ár- és belvízvédelmi terveket, műtárgyak tervdokumentációit, térképeket találja itt az érdeklődő. Emellett életrajzi anyagok, tanulmányok, térképek, diagramok állnak a dolgozatírók, pályázatkészítők rendelkezésére. Forrásértékű többek között az árvizek pusztítását és az újjáépítést dokumentáló fotók gyűjteménye is. A kis műszaki könyvgyűjtemény értékes darabja a Vízügyi Közlemények, melynek 1880-as évek végétől napjainkig meglévő példányait is megtalálja az érdeklődő.

1.8. Osváth Gyűjtemény – <https://sites.google.com/site/osvathalapitvany>

A történelem kutatói számára fontos kutatóhely megyénk legújabb könyvtára a Csengerben található Osváth Gyűjtemény. Alapítója O'sváth György rendkívüli és meghatalmazott nagykövet, a Magyar Máltai Lovagok Szövetségének egykori elnöke, aki számos szállal kapcsolódik a szatmári térséghez.

A 37 000 kötetes könyvtár gyűjtőköre a magyar és világtörténelem, de társadalomtörténeti, genealógiai, vallási, művészeti, valamint szépirodalmi művek valamint a Máltai Lovagrendről szóló könyvek is találhatóak a polcokon. Legértékesebb része a 2800 darab javarészt 16. és 17. századi nagyrészt idegen nyelvű kötet tartalmazó antik könyvtár.

A gyűjtemény használata alapvető fontossággal bír a Szatmár múltját kutatók számára, akik kellemes olvasótermi környezetben lapozgathatják a műveket. Az állomány feltárt, de a katalógus csak helyben érhető el.

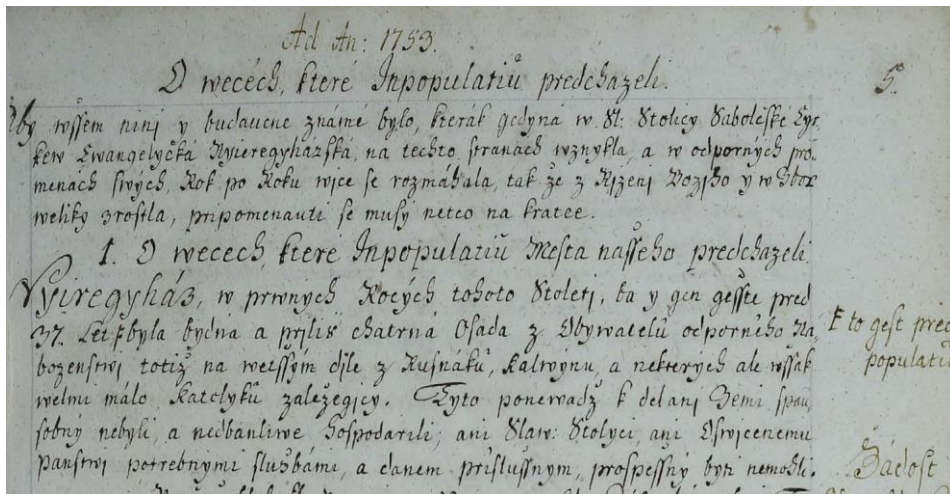
1.9. Görögkatolikus Püspöki Levéltára – <http://www.gorogkatolikus.hu/leveltar/>

A levéltár a Hajdúdorogi Egyházmegye létrejöttétől 1912-től, gyűjti annak kormányzati iratait. Később néhány régebben működő görögkatolikus egyházi szervezet fondja is a levéltárba került. 1913-ban az akkor megszűnt Hajdúdorogi Külhelynökség iratai, 1976-ban pedig a Hajdúdorogi Főesperesség levéltára is Nyíregyházára került. Emellett begyűjtötték az egyházközségeknél lévő történeti értékű iratokat, valamint ide került a hittudományi főiskola iratanyaga is. A levéltár a két világháborút sértetlenül vészelte át. Rendezése 1975-ben kezdődött el. A görögkatolikus egyházszerkezet átalakulásával a levéltár egy része a közelmúltban Debrecenbe költözött át, Nyíregyházán a Nyíregyháza Egyházmegye iratai találhatóak továbbra is.

1.10. Nyíregyházi Evangélikus Egyházközség Levéltára

Nyíregyháza múltjának tanulmányozásához megkerülhetetlen az 1754-ben szerveződött evangélikus egyházközségi levéltár felkeresése, mely a várost újraélesztő szlovák evangélikusok múltjáról vall. Az iratgyűjtés 1754-ben kezdődött. A levéltár csak az egyházközségre vonatkozó iratokat őrzi, az itt keletkezett esperesi- és püspöki iratok 1952 után az Evangélikus Országos Levéltár kerültek. Itt őrzik viszont az 1965-ben megszűnt Dél-szabolcsi Missziói Egyházközség, az 1977-ben megszűnt Kisvárdai Evangélikus Egyházközség és az egykor önálló tokaji evangélikus gyülekezet iratait. A levéltár napjainkban 41 településről őrzi plébániai iratanyagot az 1737-1995 időszakból. A levéltár fondjegyzéke 2014-ben készült el. 1753-2014 közötti jegyzőkönyvei, 1683-1811 közötti időszakból származó leveles könyvei és az 1939-1970 közötti presbiteri jegyzőkönyvi ma már digitalizálva elérhetők a Hungaricana adatbázisban (3. ábra).

2. ábra: Egy oldal egy 1753-as evangélikus egyházközségi jegyzőkönyvből a Hungarica oldaláról⁴

2. Virtuális kutatóhelyek

A mai kutató dolga könnyű, hiszen nem kell feltétlenül személyesen felkeresnie a gyűjteményeket. Egy olyan térség esetében, aminek közigazgatási határait a történelem csúnyán átszabdalta, a kutatás szempontjából különös jelentősége van az olyan közismert adatbázisoknak, mint a Hungaricana, ADT vagy MANDA, ahol számos olyan forrásanyag található, ami egyébként fizikai állapota vagy távoli őrzési helye miatt nem, vagy csak nehezen lenne tanulmányozható. Köztük pedig szép számmal vannak régiókra vonatkozó források is.

2.1 Hungaricana Közgyűjteményi Portál – <https://hungaricana.hu/hu/>

Az Arcanum Kft által épített Hungaricana adatbázisban használója régi és ritka könyvek, tanulmánykötetek, periodikák, képek, térképek, MTI hírek és irattári anyagok stb. között kutathat. Jelenleg több mint nyolcvan térségünkben valaha megjelent periodika található meg itt digitalizált változatban, köztük legjelentősebb, a háromnegyed évszázadon keresztül megjelenő Nyírvidék. (4. ábra) Nagy segítséget jelentenek a kutatóknak az olyan digitalizált tanulmánykötetek, mint a „Jósa András Múzeum évkönyvei” és a „Levéltári évkönyvek”, vagy az iskolai értesítők, a Nyíregyházi Evangélikus Egyházközség Levéltárának iratai. Térségünk múltjának feltárásához járul hozzá az adatbázis félszáz történeti térképe és számos képeslapja (Nyíregyháza esetében 1000 db).

4. ábra: A digitalizált Nyírvidék egy száma⁵

⁴ https://library.hungaricana.hu/hu/view/E_Nyiregyhaza_Vegyves_Jkv_1753_1820/?pg=10&layout=s (letöltve 2018. 01. 12.)

⁵ https://library.hungaricana.hu/hu/view/Nyirvidek_1880_04-12/?pg=0&layout=s (letöltve 2018. 01. 12.)

2.2 ADT – Arcanum Digitális Tudománytár – <https://adtplus.arcanum.hu/hu/>

Az adatbázisban tudományos és szakfolyóiratok, heti- és napilapok, lexikonok, adattárak és tematikus könyvgyűjtemények érhetők el. (5. ábra) Az ADT böngészése díjtalan, viszont a teljes szövegek olvasása csak előfizetés után lehetséges. Az itt található források között számos családtörténeti kutatásokhoz szükséges segédletet találunk. (Nagy Iván, Turul, névtárak stb.) Jelentős az emigráns magyar lapok gyűjteménye is, melyek eredeti példányaihoz a hozzáférés különösen nehézkes.

AZ ERDÉLYI KATOLIKUS STÁTUS UJ HELYZETE

Irtó: Kálmán Péter

AZ A TÖRTÉNELMI türelmetlenség és féltékenység, mely a görög-keleti ortodoxiát minden katolikus intézménnyel szemben eltilti, már egymaga is sokban megmagyarázza, hogy az erdélyi magyar katolikusok helyzetében a Szentkezéssel kötött konkordátum sem hozott enyhülést. A legfontosabb pontokon a konkordátum megkötése után is tovább folyik a harc, most már egyaránt mind nyíltan a konkordátum s általában a szerződéses viszony ellen, melyre a konkordátum révén a katolikus világegyház és a román állam került. Ez a harc jöként egy névhez húzódik, melyet a magyar közönség számtalan újságírókalmányból már jól ismer. Minden alkalmán és minden támadás mozdít színté kivétel nélkül mindig felbukkan Ghibu Onistornak, a kolozsvári román egyetem tanárának neve. Azok az ellenségeskedések azonban, amelyek e támadásoknak kedvező legközt és sikeresek határoznak, messze túllérik ennek az egyáltalán nem tudós, nem is meggyőző vagy elragadó jellegűnek hatásán. A vallási és nemzeti féltékenység alantó csapást vitt mérni az erdélyi magyar katolicizmura akkor, amikor Ghibu Onistorn felfedezte, hogy a konkordátum o. szakasza, amely a katolikus intézmények jogi személyiségéről szól, nem említi meg külön az erdélyi román katolikus Státust, ándás ez a szakasz az egyházakozságek, egyházmegyék s egyéb egyházi testületek felsorolása után világosan kimondja, hogy a jogi személyiség megillet minden olyan katolikus intézményt, amely az állami és a kánonjogi feltételeknek egyaránt megfelel. Nem célunk most itt ennek a gyásos háborúságnak különböző alkalmakkal részleteken járni. A harc mozdít azonban egyvárs mozzanattal jelkezzük. Ghibu vaskos kötetiben, melyeket ingyen kiadóztettek azt a román kövület és sajtó emberének, a magyarok elől azonban, ameddig csak lehetett, dögöztök, a Státust általában és következetesen ott néven emlegeti, mert ez a szó románul államot jelent és így alkalmat kínál arra a megtervezett állításra, hogy a katolikus Státus stól te stól, állam az államban, tehát jogi természetű stól is nyíltan tagadástok vessz a román államságot! E támadásoknak az lett az eredményük, hogy a Szerintakok — sok viszonyosság, igazalom és megengedéltség után, amit az erdélyi magyar katolikusoknak minöven vonalon el kellett szenvedniök — a Státus jogi személyiséget külön egyezményben tisztázták, melyet a román állam részéről a görög katolikus Pop Vajár akkori — és mostani — igazságügyminister kötött meg. Ez az egyezmény elméleti szempontból néve talán megcsütöztette azt az önkormányzatot, melyet az erdélyi katolikusok hosszú korszakokon keresztül kiadóztök, de tényleg — különösen a püspökök akarata ellenére — alig használtak, gyakorlatilag azonban az önkormányzati tevékenységet lényegesen bővítette és szilárd kánonjogi alapokra helyezte azáltal, hogy az Egyházszervez Tisztelettel átterjesztette Státus véleményező és igazgató hatáskörét olyan területekre is, melyeken azelőtt történelmi alkalmán sohasem tevékenykedtek. Nem tagadható, hogy ez az elrendezés az erdélyi magyar katolikusok érzékenységét bántotta. Különösen azokét, kik nem voltak sohasem tisztában a Státus önkormányzatának tulajdonképmi tartalmával és megszökték ezt a kérdést az *anonimista* szónak politikai értékelésével megítélni. Az sem vonható azonban kétségbe, hogy ez az egyezmény egyszerre jobban híjt azoknak a lapangó erőnek, melyeket Ghibu szereplése képviselt; abban vezetett csatát láttak s jókor jött új alkalmat általános támadásra — a pápai Róma ellen. Ennek az újabb Státus-ellenes hadjáratnak ismét vannak különböző ütökteret és felvonulástok. Elöl helyben áll ezek köztök az a politikai kampány, amely a Státus kérdését rendező egyezmény számára parlamenti jóváhagyást

194

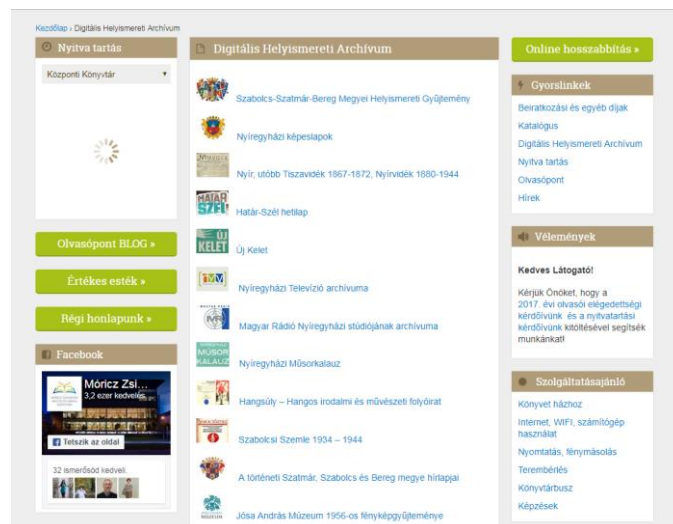
5. ábra: Egy oldal a Katolikus Szemle 1936-os számából az ADT-ből⁶

Ezeken a nagy országos adatbázisokon kívül léteznek olyan figyelemreméltó helyi kezdeményezések, melyek kevésbé ismertek és fontos forrásokkal állnak a régiókutatók szolgálatára. Némelyik több intézmény együttműködésével vagy akár magánszemély kezdeményezésére jött létre, de közös jellemzőjük, hogy bárki számára elérhető. A következőkben ezekből adok ízelítőt.

2.3. Digitális helyismereti archívum – www.mzsk.hu/digitalis-helyismereti-archivum/

A Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár Digitális Helyismereti Archívuma (6. ábra) hatalmas kincsesbánya a kutatók számra. A 100.000 tételes gyűjtemény a digitalizált hírlap évfolyamok (pl. Szabolcsi Szeme, Határ-Szél, Új Kelet stb.), több száz nyíregyházi képeslap, helyismereti vonatkozású cikkek mellett tartalmazza a Nyíregyházi Városi Televízió 1985-2005 közötti videofelvételeit és a Magyar Rádió Nyíregyházi Stúdiójának 1952-2007 közötti teljes hanganyagát, köztük a Hangsúly című hangos irodalmi folyóirat valamennyi adását. Ezek szabadon elérhetők, olvashatók, meghallgathatók, megnézhetők. Az anyagok egy része más, már ismertetett (Hungaricana, MANDA) adatbázis állományában található és egy link vezet az érdeklődőt a tartalomhoz. Mások viszont a könyvtár szerveréről érhetők el, mint pl. a Határ-Szél, Nyíregyházi Műsorkalauz című periodikák, vagy az 1956-os eseményeket bemutató fényképgyűjtemény, a Hangsúly hangos folyóirat, a Magyar Rádió Nyíregyházi Stúdiójának és a Nyíregyházi Televízió anyagai.

⁶ https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/KatolikusSzemle_1936/?pg=0&layout=s (letöltve 2018. 01. 12.)

6. ábra: A Digitális Helyismereti Archivum honlapja⁷

2.4. Olvass-sokat.hu – www.olvass-sokat.hu

Az oldal a 2010-2012 között zajló „Tudásdepó-Express” című pályázat keretében született meg négy nyíregyházi szakkönyvtár együttműködése révén. A projekt gazdája a Nyíregyházi Egyetem (akkori Főiskola) volt, mely a mai napig működteti a honlapot. Csatlakozott hozzá a Megyei Levéltár, a Kállay Rudolf Orvostudományi Szakkönyvtár és a Jósza András Múzeum könyvtára. A könyvtárak elérhetővé tették katalógusukat és értékes, a régió kutatói számára hasznos tartalmakat helyeztek el rajta.

A Nyíregyházi Egyetem adatbázisai közül figyelmet érdemel a Művészettörténeti Topográfia, mely a megyei településekre vonatkozó művészettörténeti néprajzi szempontból érdekes képanyagot tartalmazza esetenként térképekkel egyetemben. (7. ábra)

7. ábra: A Művészettörténeti Topográfia⁸

⁷ <http://www.mzsk.hu/digitalis-helyismereti-archivum/> (letöltve 2018. 01. 12.)

⁸ <http://www.olvass-sokat.hu/foiskola/?q=category/image-galleries/m%C5%B1v%C3%A9szett%C3%B6rt%C3%A9neti-topogr%C3%A1fia> (letöltve 2018. 01. 12.)

Több speciális tematikájú katalógus is található a honlapon, pl. a „Zenei-népzenei Gyűjtemény”, a „Magyar Nyelvészeti Gyűjtemény” katalógusai vagy a REGOPAD (Regionális Publikációs Adatbázis), amely az intézményben dolgozók publikációit tartalmazza, amit ma már kiváltott az azóta létrejött MTMT.

Értékes tartalmakat helyezett el a honlapon az Orvostudományi Szakkönyvtár. Az alapvetően egészségügyi profilú könyvtárban folyó orvostörténeti feltárás eredményei tekinthetők meg a „Medicina Anno” kórházi aloldalon. Teljes szöveggel olvashatók itt általános orvostörténeti, kórház történeti és egyes neves orvosokat bemutató írások. Megtalálhatók ezek mellett a Természetgyógyász című Nyíregyházán 1874-75-ben megjelent folyóirat számai és Betegforgalmi jelentések az 1887-1912 közötti időszakból. (8. ábra) A Galéria neves orvos elődök és a kórház területén sokszor eldugva található képzőművészeti alkotások képeit tartalmazza. Fontos forrás még az orvosi könyvtár egészségügy történeti katalógusa, amely a megye egészségügyével foglalkozó cikkek bibliográfiai adatait tartalmazza az 1960-as évek elejétől napjainkig.

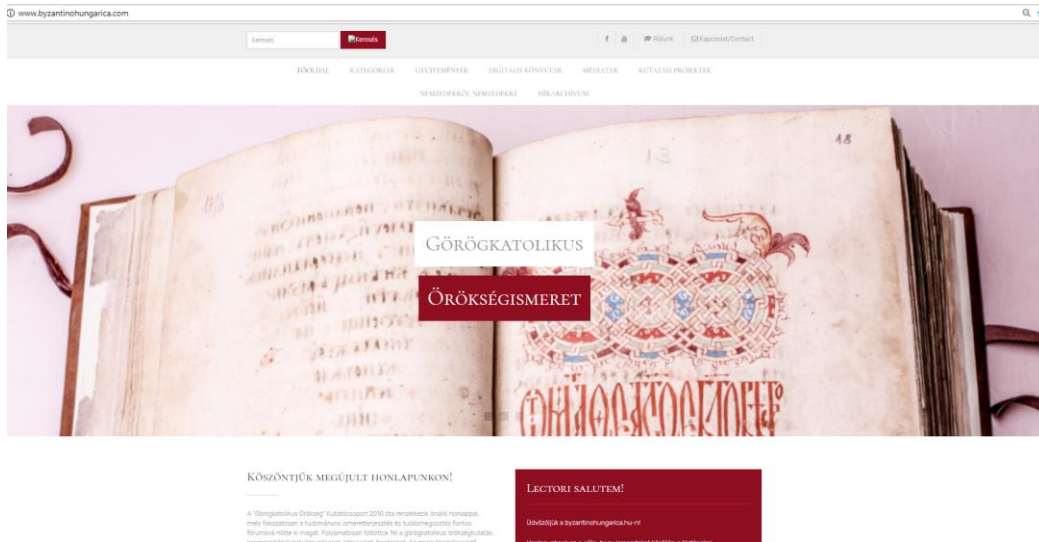
8. ábra: A „Medicina Anno” forrásgyűjtemény menüje⁹

Az oldalon a Jósa András Múzeum a katalógusát helyezte el. A megyei Levéltár viszont néhány megyére vonatkozó tanulmány, térkép, iskolai értesítő teljes szövegét is. Az eltelt időben a levéltár saját honlapja olyan jelentős tartalmi megújuláson ment keresztül, hogy a kutatók inkább azt használhatják.

2.5. Byzantinhungarica – www.byzantinhungarica.com

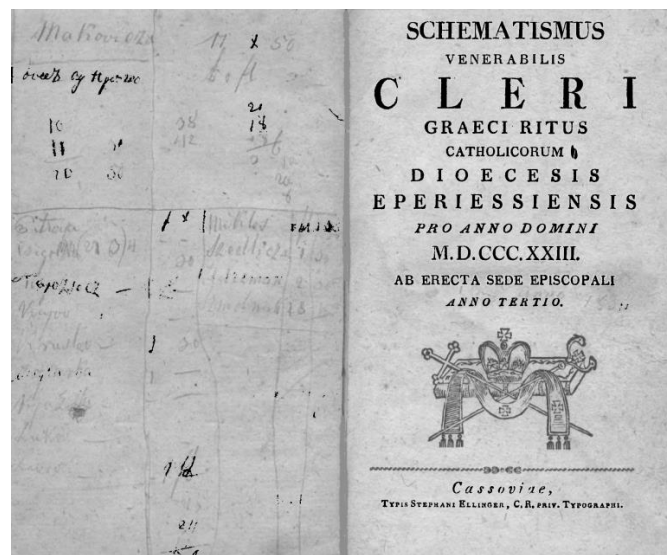
A Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskolán működő Görögkatolikus Örökség Kutatócsoport által létrehozott „Byzantinhungarica” portál teljes szövegű dokumentumok sokaságát tárja a régió kutatói elé a történelmi Magyarország területén lévő görögkatolikusok történelméről és egyházi kultúrájáról. (9. ábra)

⁹ <http://www.olvass-sokat.hu/korhaz/> (letöltve 2018. 01. 12.)

9. ábra: A Byzantinohungarica új honlapja¹⁰

A honlap történelem, művészet, liturgiátörténet, könyvkultúra, néprajz kategóriákat alkalmazva helyezi el a dokumentumokat, tekintet nélkül azok típusára. Így egymás után sorakoznak az adott téma legfontosabb könyvei, cikkei, az egyébként nehezen beszerezhető konferencia kiadványok írásai többnyire digitalizált változatban, pontos, hivatkozható bibliográfiai adatokkal. Nagy jelentőségű, hogy számos, határainkon túl megjelenő periodika (Székelyföld, Gömörország) cikkei elérhetővé válnak az oldalról. A gyűjtemény menü alatt periodikák, bibliográfiák, sematizmusok, görögkatolikus papok életrajzai olvashatók. A periodikák között 14 db a 19. század végén, a 20. század elején kiadott ma már nehezen hozzáférhető és használatra alkalmatlan állapotú, a görögkatolikusághoz kötődő folyóiratot lehet böngészni elektronikus változatban. Legrégibbi közöttük az 1889-ban Ungváron megjelent Kelet. Nagy jelentőségű a 8 egyházmegye és a Miskolci Apostoli Exarchátus digitalizált sematizmusainak kollekciója papok adataival. (10. ábra) A legrégebbi közöttük a Munkácsi Egyházmegye sematizmusa 1814-ből.

10. ábra: Digitalizált eperjesi sematizmus 1823-ból¹¹

¹⁰ <http://www.byzantinohungarica.com/> (letöltve 2018. 01. 12.)

¹¹ http://byzantinohungarica.hu/sites/default/files/eperjesi_sematizmus_1823.pdf (letöltve 2018. 01. 12.)

A Hodinka Antal Digitális Könyvtárban a szerzők betűrendjébe rendezetten helyeztek el digitális dokumentumokat. A médiatár menü a kép- hang- és filmtár gyűjtőhelye. A nemzedékről nemzedékre menüpont életutakat, papi emlékdalakat és – sírokat mutat be. A „Papok, papcsaládok emlékezete” aloldal lelkészek életrajzi adatairól közöl információkat, munkásságuk, családi hátterük írott és képi forrásaival. A képgalériában görögkatolikus püspökök és egyéb egyházhoz kötődő személyek – papok és „civilék” (pl. Hodinka Antal akadémikus) – képei, események (pl. a debreceni bombamerénylet) fotói találhatóak. Figyelemre méltó összeállítás tekinthető meg a hazai és határon túli görögkatolikus szakrális emlékekről (templomok, sírok, tervrajzok) is.

A rendkívül gazdag tartalmú honlap napjainkban költözik új helyre. Ma még egyaránt használható a régi és új helye is.

2.6. Nyírküvik – www.nyirkuvik.hu

A levéltár, kutatást segítő forrásdokumentumai a Hungaricana portálon keresztül tekinthetők meg teljességgel. Honlapjukon kialakították viszont a „Nyírküvik” (Nyíregyházát Kutatók Virtuális Klubja), aloldalt, mely a modern technika segítségével gyűjti össze a várostörténeti kutatók kutatási eredményeit. Tervrajzok, képeslapok, életrajzok utcanévváltozások, végrendeletek, térképek digitalizált változatait böngészheti itt az érdeklődő. (11. ábra)

11. ábra: A „Nyírküvik képgyűjteményéből”¹²

Összefoglalás

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében számos olyan közismert és kevésbé ismert közgyűjtemény és portál található, amely segítséget jelent a régió kutatói számára. Ezek között vannak nagy múltú és újabban alakult intézmények. Valamennyiükre – legyenek nyilvános vagy korlátozottan nyilvános besorolásúak – jellemző, hogy készséggel állnak a használók rendelkezésére. A gyűjtemények megkönnyítik a használók dolgát a honlapjaikon elhelyezett digitalizált források elérhetővé tételével is. Örömmel tapasztalhatjuk, hogy az országos adatbázisok helyi vonatkozású anyagai mellett mennyi helyi építésű forrásgyűjtemény található az interneten. Ma még sokféle adatbázis nevét kell ismernünk, ha források után szeretnénk nézni. A közeljövőben azonban valósággá válhat az Országos Könyvtári Platform, mely egy felületen teszi lehetővé a meglévő és jövőben keletkező digitális tartalmak elérését.

Irodalomjegyzék

¹² <http://www.nyirkuvik.hu/drupal/?q=content/77133ferencesekhaza1938> (letöltve 2018. 01. 12.)

Kósa László: *Paraszti polgárosulás és a népi kultúra táji megoszlása Magyarországon (1880–1920)*.
3. bővített kiadás. Planétás Kiadó, Bp. 454.